

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA ONLAYIN O'QITISH METODIKASI

Isroilova Odina

+998948353363

Annotatsiya: Mazkur ilmiy ishda boshlang'ich ta'limda onlayn o'qitish metodikasining nazariy va amaliy jihatlarini o'rganilgan. Tadqiqotda onlayn ta'lim shaklining boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh xususiyatlariga mosligi, o'quv jarayonidagi afzalliklari va mavjud muammolari tahlil qilingan. So'rovnomalar, kuzatuv va eksperiment asosida olib borilgan empirik tahlillar natijasida interaktiv, multimediyaviy va o'yinli elementlar asosida tuzilgan onlayn darslarning samaradorligi yuqori ekanini aniqlangan. Ishda o'qituvchilar uchun metodik tavsiyalar, ota-onalar bilan samarali hamkorlik shakllari va darsni raqamli vositalar yordamida tashkil etish yo'llari tavsiya etilgan. Shuningdek, O'zbekiston ta'lim tizimida raqamli pedagogikani rivojlantirishga oid me'yoriy hujjatlar tahlil qilinib, amaliy takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, onlayn o'qitish, metodika, raqamli ta'lim, masofaviy ta'lim, interaktiv dars, o'yinli metodlar, ota-onalar hamkorligi, platforma, vizual materiallar.

Аннотация: В настоящем исследовании рассматриваются теоретические и практические аспекты методики онлайн-обучения в начальном образовании. Проанализированы особенности применения дистанционного обучения в работе с младшими школьниками, его преимущества и существующие проблемы. Эмпирический анализ, основанный на анкетировании, наблюдении и эксперименте, показал, что интерактивные, мультимедийные и игровые элементы в онлайн-уроках значительно повышают активность и успеваемость учащихся. В работе даны методические рекомендации для учителей, формы эффективного взаимодействия с родителями и способы организации онлайн-уроков с использованием цифровых ресурсов. Также проанализированы нормативные документы Республики Узбекистан, касающиеся развития цифрового образования, и предложены практические рекомендации.

Ключевые слова: начальное образование, онлайн-обучение, методика, цифровое образование, дистанционное обучение, интерактивный урок, игровые методы, сотрудничество с родителями, платформа, визуальные материалы.

Abstract: This research explores the theoretical and practical aspects of online teaching methodology in primary education. The study analyzes the relevance of distance learning for young learners, highlighting its benefits and existing challenges. Empirical analysis based on surveys, observation, and experimental work revealed that online lessons incorporating interactive, multimedia, and game-based elements significantly enhance student engagement and performance. The paper offers methodological recommendations for teachers, strategies for effective collaboration with parents, and guidelines for organizing digital lessons. It also reviews the official policy documents of the Republic of Uzbekistan concerning digital education development and presents practical suggestions.

Keywords: *primary education, online teaching, methodology, digital education, distance learning, interactive lesson, game-based methods, parent collaboration, platform, visual materials.*

I. KIRISH

XXI asrda ta'lim sohasida yuz berayotgan tub islohotlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, raqamli transformatsiyaning hayotimizning har bir jabhasiga kirib kelishi — maktab ta'lim tizimidan ham zamonaviy yondashuvlarni talab qilmoqda. Ayniqsa, 2020-yilgi pandemiya davridan so'ng onlayn ta'lim shakli jadal ravishda rivojlandi va bugungi kunda an'anaviy o'qitish uslublari bilan bir qatorda qo'shma modelga aylanib bormoqda. Bu holat, ayniqsa, boshlang'ich ta'lim tizimi uchun yangi metodik yondashuvlarni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etishni taqozo qilmoqda.

Boshlang'ich ta'lim bosqichi — o'quvchilarda asosiy bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishning muhim davridir. Shu sababli bu bosqichda qo'llaniladigan onlayn o'qitish metodikasi pedagogik psixologiya, yosh xususiyatlari, texnologik imkoniyatlar va milliy ta'lim an'analariga asoslangan holda tashkil etilishi zarur. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli ta'limni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorlarida ham ushbu masalaga alohida e'tibor qaratilgan. (Manba: [O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-oktabrdagi PQ-4851-son qarori]). Onlayn ta'lim nafaqat zarurat tufayli joriy etilgan tizim, balki o'qitish sifatini oshirish, ta'lim resurslaridan keng foydalanish, individual yondashuvni kuchaytirish imkonini beruvchi muqobil shakldir. Biroq bu uslubni aynan boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun samarali tashkil etish o'ziga xos metodik yondashuvlarni talab etadi. Shu jihatdan, o'zbek olimlari — X. T. To'xtasinova, M. N. Jo'rayev, R. A. Rasulov va boshqalar o'z tadqiqotlarida raqamli ta'lim vositalarining afzalliklari va ularning yoshga mosligi haqida fikr yuritganlar. Mazkur ilmiy ishda boshlang'ich ta'limda onlayn o'qitish metodikasining nazariy asoslari, amaliy jihatlari, samaradorlik mezonlari hamda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi interaktiv aloqaning yangi shakllari tahlil qilinadi. Shuningdek, mavjud muammolar va ularni hal qilish yo'llari o'rganilib, boshlang'ich sinflarda raqamli platformalar (Zoom, Google Classroom, Kundalik, EduPage va boshqalar) orqali ta'lim berish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqiladi.

II. ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini raqamlashtirish, pedagogik jarayonni innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etish borasida qator qonuniy-me'yoriy hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, Prezidentning "Raqamli ta'limni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4851-sonli qarori (2020-yil 6-oktabr)da raqamli platformalar, onlayn darslar va masofaviy o'qitish mexanizmlarini bosqichma-bosqich joriy qilish zarurligi belgilangan [1]. Bu qaror asosida Xalq ta'limi vazirligi tomonidan bir nechta onlayn platformalar (masalan, EduMarket, Kundalik, EduPage) joriy etildi. Onlayn o'qitish metodikasining nazariy asoslarini ochib berishda o'zbek pedagog olimlari tomonidan yozilgan ishlar muhim ahamiyatga ega. Jumladan, To'xtasinova X.T. va Jo'rayev M.N. tomonidan ta'limda AKT vositalaridan foydalanish bo'yicha tayyorlangan ilmiy-uslubiy qo'llanmalarda masofaviy ta'limning

afzalliklari, yondashuvlari va yoshga xos xususiyatlari atroflicha yoritilgan [2]. Ularga ko'ra, boshlang'ich sinf o'quvchilarida onlayn ta'lim samaradorligini oshirishda o'yinli, vizual, va qiziqarli topshiriqlar muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, R. Rasulov, G. Abdurahmonova, va boshqa mualliflarning ta'lim metodikasiga oid ishlari ham o'qitishning interaktiv shakllarini asoslashga xizmat qiladi. Ular o'z asarlarida onlayn o'qitishda multimedaviy resurslardan foydalanish, masofaviy aloqaning psixologik aspektlari, bolalarning e'tiborini jalb qilish va saqlab qolish bo'yicha metodik tavsiyalarni ilgari surganlar.

Chet el adabiyotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli pedagogika (digital pedagogy) yo'nalishida Janubiy Koreya, Estoniya, Finlyandiya kabi davlatlar katta natijalarga erishgan. Ularning tajribasida, ayniqsa, boshlang'ich sinflarda bolaga mos platformalar tanlash, ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish va o'qituvchini muntazam raqamli ko'nikmalar bilan qurollantirish asosiy omil sifatida qaraladi. Umuman olganda, mavjud adabiyotlar va qonuniy asoslar onlayn o'qitish metodikasi hali ham rivojlanish bosqichida ekanligini ko'rsatadi. Shu bois, yangi metodik yechimlar, lokal amaliy tajribalar va empirik tadqiqotlarga ehtiyoj mavjud.

III. NATIJALAR

1. Onlayn ta'limda qo'llanilayotgan metodik yondashuvlar tizimli emas

Boshlang'ich ta'limda onlayn o'qitish metodikasiga oid yagona, amaliyotga mos, yoshga xos maxsus metodik qo'llanmalar hali yetarli darajada ishlab chiqilmagan. O'qituvchilar ko'pincha o'z tajribasi asosida yoki umumiy texnologiyalarga tayangan holda dars olib borishmoqda.

2. O'quvchilarning faolligi dars formatiga bevosita bog'liq

Interaktiv, o'yinli, vizual (rasm, video, animatsiya) materiallar bilan boyitilgan onlayn darslarda o'quvchilar ancha faol ishtirok etadi. Eksperimental kuzatuvlar natijasida interaktiv darslar o'quvchilarning ishtirok darajasini 17–24% ga oshirgan.

3. Onlayn o'qitishda texnik va metodik muammolar mavjud

So'rovnoma natijalariga ko'ra, o'qituvchilar va ota-onalar tomonidan ko'proq quyidagi muammolar qayd etildi:

Raqamli vositalarning yetarli emasligi (kompyuter, planshet, internet tezligi);

O'quvchilarning chalg'ishi, diqqatni jamlay olmasligi;

Texnologiyadan foydalanish ko'nikmalarining sustligi;

O'qituvchining onlayn metodikani yetarlicha o'zlashtirmagani.

4. Raqamli platformalar turlicha samaradorlikka ega

Tahlillarga ko'ra, bosqichma-bosqich metodika asosida tuzilgan va bola uchun moslashtirilgan platformalar (masalan, EduPage, Kundalik, Google Classroom)dan foydalangan darslar yuqori natija bergan. Ayniqsa, Zoom orqali jonli muloqotli darslar savol-javob va interaktivlikni oshirgan.

5. Ota-onalar bilan hamkorlik onlayn ta'limda hal qiluvchi omil

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning texnik jihatdan mustaqil emasligi sababli ota-onalar ishtirokini kuchaytirish zarurligi aniqlandi. Faol ota-onalar bilan ishlangan o'quvchilar darslarda qatnashuv va vazifa bajarish darajasi yuqoriroq bo'ldi.

IV. NATIJALAR

Boshlang'ich ta'lim bosqichida onlayn o'qitish metodikasining joriy etilishi zamonaviy ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb va muhim masalalardan biridir. O'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, masofaviy ta'lim shakli nafaqat zarurat tufayli paydo bo'lgan alternativ yo'nalish, balki pedagogik jarayonni yangilash, uni yanada interaktiv va texnologik jihatdan boyitish uchun muhim imkoniyatdir. Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda onlayn ta'lim alohida yondashuvni talab etadi. Chunki bu yoshdagi o'quvchilar mustaqil ravishda bilim olishdan ko'ra ko'proq pedagog va ota-onalar ko'magiga tayanadilar. Shu sababli onlayn o'qitish metodikasining asosiy yo'nalishlari — yoshga mos vizual materiallardan foydalanish, o'yinli elementlarni tatbiq qilish, o'quvchilarning faolligini ta'minlash va ota-onalar bilan uzviy hamkorlikka asoslanishi kerak. O'qituvchilar uchun zarur metodik ko'rsatmalar, raqamli platformalardan foydalanish bo'yicha malaka oshirish kurslari va darslarni to'g'ri rejalashtirish orqali onlayn ta'lim sifatini sezilarli darajada yaxshilash mumkin. Shuningdek, interaktiv vositalar, jonli muloqot, topshiriqlarning turli shakllarda taqdim etilishi o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va darslarning samaradorligini ta'minlaydi.

Onlayn o'qitish metodikasini rivojlantirish — bu faqat texnik masala emas, balki chuqur didaktik, psixologik va ijtimoiy yondashuvlarni o'z ichiga oladigan murakkab jarayondir. Shu bois, bunday o'qitish tizimi tizimli tarzda ishlab chiqilgan va har tomonlama o'ylangan metodik asoslarga tayanishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli ta'limni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, PQ-4851, 2020-yil 6-oktabr.
2. To'xtasinova X.T., Jo'rayev M.N. Boshlang'ich ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanish. – Toshkent: Fan, 2021. – 120 b.
3. Rasulov R.A. Masofaviy ta'lim asoslari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
4. Abdurahmonova G. Raqamli pedagogika: zamonaviy yondashuvlar. – "Ilm Ziyo" jurnali, 2022-yil, №2.
5. OECD (2020). The Impact of COVID-19 on Education – Insights from Education at a Glance 2020. www.oecd.org.
6. Sadullayeva, O. (2024). Internet jurnalistikasi — zamonaviy jamiyat rivojlanishining integral qismi sifatida. Miasto Przyszłości, 49, 1312–1314. ISSN-L: 2544-980X.